

Developing an Islamic Model Based on Sustainable Development of Sports for All in Iran

Mahdi Goudarzi*

Department of Sport Management, Payame Noor University, Tehran, Iran

Leyla Dolatabadi Farahani

Department of Physical Education of Shahrood Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Ali Fahimi Nejjad

Department of Physical Education of Shahrood Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Seyed Mostafa Tayebi Sani

Department of Physical Education of Shahrood Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract

The purpose of this study was to Developing an Islamic Model Based on Sustainable Development of Sports for All in Iran. This qualitative research employed the systematic grounded theory approach (Strauss & Corbin). Participants were 13 academic experts, sports science and Islamic studies professors, managers of the Public Sports Federation, and related organizations, selected through purposive snowball sampling. Data were collected via semi-structured interviews and analyzed through open, axial, and selective coding. Seventeen main categories were identified within the six dimensions of the paradigmatic model: Causal conditions (motivators, support from others, Islamic convergence), Core phenomenon (Islamic-oriented public sports), Strategies (promoting sports values, education and culture-building, financial support, emphasizing the Qur'an's positive attitude, structural change and integration), Contextual conditions (observing Islamic indicators, infrastructure development, accessibility), Intervening conditions (socio-cultural problems, gender hegemony, cognitive barriers), and Consequences (social development, community health promotion, social well-being). The proposed model demonstrates that Islamic values serve as the primary motivator, not a barrier, for public sports participation. Policymakers are recommended to establish a jurisprudence council for public sports and redesign infrastructure based on this model to effectively enhance the physical and spiritual health of society.

Keywords: Sports for All, Islamic Model, Sustainable Development, Grounded Theory

* Corresponding Author: Mahdi Goudarzi Email Address: goudarzi63@pnu.ac.ir

How to Cite: xxxxxxxx

Introduction

Physical activity and sport are universally recognized as essential components of a healthy lifestyle, contributing to physical, mental, and social well-being. Despite this, global data indicate that more than 27% of adults and 81% of adolescents do not meet the recommended levels of physical activity, with physical inactivity accounting for approximately 5 million premature deaths annually (World Health Organization, 2024). In Iran, the situation is equally concerning, with only 21% of women and 34% of men achieving the recommended daily physical activity (Elahi et al., 2022). While various models have been proposed to develop sport for all in Iran, most adopt a secular, functionalist approach and fail to integrate Islamic principles as core motivating factors rather than mere cultural adjustments. Previous models have largely focused on barriers and structural constraints, neglecting the positive, duty-oriented incentives that Islam provides for physical activity. This research gap is significant given that Islam, as the dominant religion in Iran, offers profound teachings on health, bodily care, and moderation. Therefore, this study aims to develop an Islamic model based on sustainable development of sport for all in Iran, drawing directly from the Qur'an, Sunnah, and the perspectives of academic and executive experts.

Methods and Material

This qualitative research employed the systematic grounded theory approach of Strauss and Corbin (2008). The statistical population consisted of academic experts, professors of sports sciences and Islamic studies, and managers of the Sport for All Federation and related organizations. A purposive snowball sampling method was used to select 13 participants who met the inclusion criteria: having published works on sports and religious foundations, extensive teaching experience in religious and sports fields, and relevant executive positions in sports federations. Data were collected through semi-structured in-depth interviews, each lasting 60 to 90 minutes. All interviews were recorded with informed consent and transcribed verbatim. To ensure trustworthiness, the study employed credibility, transferability, and confirmability. Reliability was assessed using the test-retest method, yielding a coefficient of 0.78. Data analysis followed the systematic grounded theory procedures: open coding, axial coding, and selective coding, leading to the development of a paradigmatic model. The research also incorporated a

comprehensive review of Qur'anic verses and Hadith literature related to physical activity and health.

Results and Discussion

The analysis identified 17 main categories organized within the six dimensions of the Strauss-Corbin paradigmatic model. Causal conditions included three categories: motivators (e.g., freedom to choose modest sportswear, celebrating group values, building more women-only clubs, family participation in sport events), support from others (e.g., parental encouragement, teacher and peer support, religious leaders' approval), and Islamic convergence (e.g., organizing sport competitions among Islamic nations, encouraging Muslim communities). The core phenomenon was defined as "Islamic-oriented public sports." Strategies comprised five categories: promoting sport values (reviving passion for sport, disseminating educational values, popularizing indigenous and local sports), education and culture-building (positive image promotion, raising awareness about health benefits, media coverage), financial support (investment in public sports, free access for citizens, securing financial resources), emphasizing the Qur'an's positive attitude toward physical activity, and structural change and integration (organizing women's sports, enhancing sport's share in leisure, flexible regulations, commitment to "sport for all"). Contextual conditions included observance of Islamic indicators (justice, sport as a means, prohibition of fraud and deception, avoiding harm, moderation), infrastructure development (women-specific facilities, disabled-accessible equipment, prayer rooms in sport venues), and accessibility (health facilities in sport environments, night transportation, easy access). Intervening conditions comprised socio-cultural problems (cultural sensitivities, traditional parental attitudes, misconceptions), gender hegemony (patriarchal society, unequal resources, media neglect of women's sports), and cognitive barriers (misinterpretation of physical activity, lack of awareness about sport benefits). Consequences were identified as social development (social interaction, collective feelings, increased participation), community health promotion (disease prevention, sport as a health mechanism), and social well-being (increased vitality, social joy, reduced social problems).

The findings reveal that Islamic values are not barriers but strong motivators for public sports participation. This contrasts with the common perception that religious norms constrain physical activity. The model demonstrates that when sport is framed as a divine trust and a prerequisite for fulfilling religious

duties, individuals are more inclined to engage. The emphasis on moderation, justice, and avoidance of harm resonates with Islamic teachings and can enhance both physical and spiritual health. The study also confirms that socio-cultural factors, particularly gender norms, remain significant barriers, aligning with previous research (Mukhtar Bichi, 2018; Laar et al., 2025). However, the proposed Islamic model offers a proactive, duty-based framework that addresses these barriers by integrating religious legitimacy and practical guidelines.

Conclusion

This research presents a comprehensive Islamic model for sustainable development of sport for all in Iran. The model confirms that Islamic teachings – derived from the Qur'an, Hadith, and scholarly interpretations – provide a solid foundation for promoting physical activity among all segments of society, including women and youth. The core innovation lies in shifting the paradigm from a hedonistic, leisure-based approach to a duty-oriented approach, where physical activity is viewed as a religious obligation to preserve the divine gift of health. This perspective not only aligns with Islamic values but also offers a sustainable, culturally resonant solution to the public health crisis of physical inactivity.

The practical implications are significant. Policymakers are recommended to establish a jurisprudence council for public sports to issue religious decrees and guidelines, redesign sport infrastructure in accordance with Islamic norms (e.g., separate facilities for women, prayer rooms), and launch nationwide culture-building campaigns that highlight the Qur'anic and prophetic encouragement for physical fitness. Collaboration with religious seminaries and local religious leaders is essential to disseminate the message that sport is compatible with and encouraged by Islam. Additionally, educational curricula should integrate Islamic perspectives on health and physical activity from early childhood.

While the model is context-specific to Iran, its principles can be adapted to other Islamic countries facing similar challenges. Future research could test the model quantitatively, examine its applicability in different cultural settings, and explore the effectiveness of specific interventions based on its components. Ultimately, this study contributes to the theoretical and practical literature by bridging sport management, public health, and Islamic studies, offering a holistic framework that promotes both physical and spiritual well-being.

نام خانوادگی نویسنده اول و دوم (بیش از دو نویسنده نام خانوادگی نویسنده اول و همکاران | ۵

Acknowledgments

The authors sincerely thank all material and spiritual supporters who assisted in conducting this research.

Keywords: Islamic Model, Sport for All, Sustainable Development, Grounded Theory, Public Health, Physical Activity

آماده انتشار

تدوین الگوی اسلامی مبتنی بر توسعه پایدار ورزش همگانی ایران

iD

مهدی گودرزی *

گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

iD

لیلا دولت آبادی فراهانی

گروه تربیت بدنی واحد شاهرود، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

iD

علی فهیمی نژاد

گروه تربیت بدنی واحد شاهرود، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

iD

سیدمصطفی طیبی ثانی

گروه تربیت بدنی واحد شاهرود، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

هدف پژوهش حاضر تدوین الگوی اسلامی مبتنی بر توسعه پایدار ورزش همگانی ایران بود. پژوهش با رویکرد کیفی و روش نظریه داده بنیاد نظام مند (استراوس و کوربین) انجام شد. مشارکت کنندگان ۱۳ خبره دانشگاهی، اساتید علوم ورزشی و معارف اسلامی، مدیران فدراسیون ورزش همگانی و سازمان های مرتبط بودند که با نمونه گیری گلوله برفی هدفمند انتخاب شدند. داده ها از طریق مصاحبه های نیمه ساختاریافته گردآوری و در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شدند. ۱۷ مقوله اصلی در قالب شش بعد مدل پارادایمی شناسایی شد: شرایط علی (انگیزاننده ها، حمایت دیگران، همگرایی اسلامی)، پدیده محوری (ورزش همگانی اسلامی)، راهبردها (ترویج ارزش ورزش، آموزش و فرهنگ سازی، حمایت مالی، تأکید بر نگرش مثبت قرآن، تغییر ساختار و یکپارچه سازی)، شرایط زمینه ای (رعایت شاخص های اسلامی، بستر سازی، دسترسی)، شرایط مداخله گر (مشکلات فرهنگی-اجتماعی، هژمونی جنسیتی، موانع شناختی) و پیامدها (توسعه اجتماعی، ارتقای سلامت جامعه، بهزیستی اجتماعی). الگوی ارائه شده نشان می دهد ارزش های اسلامی نه مانع، بلکه انگیزاننده اصلی مشارکت در ورزش همگانی هستند. پیشنهاد می شود سیاست گذاران با تشکیل شورای فقهی ورزش همگانی و بازطراحی زیرساخت ها بر اساس این مدل، گام مؤثری در ارتقای سلامت جسمانی و معنوی جامعه بردارند.

کلیدواژه ها: ورزش همگانی، الگوی اسلامی، توسعه پایدار، نظریه داده بنیاد.

* نویسنده مسئول: مهدی گودرزی ایمیل (goudarzi63@pnu.ac.ir)

مقدمه

امروزه ورزش و فعالیت‌های جسمانی از ابزارهای فوق العاده ارزشمندی بعنوان یکی از راه‌های گذراندن اوقات فراغت‌اند که بزرگترین بخش از اوقات فراغت میلیون‌ها انسان را در سراسر جهان شامل می‌شوند (محسنی سیکارودی و همکاران، ۱۳۹۳) که تاثیر آن بر سلامت جسمانی و روانی امری انکارناپذیر است. به طوری که بهبود تعاملات مطلوب اجتماعی، توسعه اعتماد به نفس، بهبود یادگیری، افزایش فشارخون، کاهش وزن و بیماری‌های قلبی و... از تاثیرات مهم ورزش و فعالیت‌های جسمانی است (شفیع زاده و همکاران، ۱۴۰۰). اهمیت ورزش و فعالیت جسمانی و انجام فعالیت‌های جسمانی برای سلامتی و رفاه نیز به خوبی مستند شده است (لی و همکاران^۱، ۲۰۱۲؛ کاری^۲، ۲۰۱۸). در حالی که عدم فعالیت بدنی و جسمانی به عنوان چهارمین عامل خطرناک برای مرگ و میر جهانی شناخته شده است (لی و همکاران، ۲۰۱۲). جدیدترین گزارش سازمان جهانی بهداشت (۲۰۲۲) نشان می‌دهد که بیش از ۲۷ درصد از بزرگسالان جهان و ۸۱ درصد از نوجوانان به اندازه کافی فعال نیستند و این کم تحرکی سالانه حدود ۵ میلیون مرگ زود هنگام را موجب می‌شود (سازمان جهانی بهداشت، ۱۴۰۱). در کشورهای اسلامی نیز وضعیت مشابه است؛ مطالعه الهی و همکاران (۱۴۰۱) در ایران نشان داد که تنها ۲۱ درصد از زنان و ۳۴ درصد از مردان به فعالیت بدنی توصیه شده روزانه دست می‌یابند.

در این راستا عدم شناخت نیازهای قرن ۲۱، مانع جدی بر سر راه توسعه ورزش به شمار می‌رود. با وجود آن که، در حال حاضر توجه زیادی به مساله سلامتی و کیفیت زندگی می‌شود، اما بسیاری از سیاست گذاران تربیت بدنی و ورزش نقش ورزش و آثار آن را بر سلامتی نادیده می‌گیرند. در این شرایط عدم پیشرفت و توسعه ورزش همگانی نشان دهنده عدم توجه دست‌اندرکاران است (غفرانی، ۱۳۸۷). در منابع مختلف برای توسعه ورزش، هرمی در نظر گرفته شده است که در آن ورزش همگانی در پایه آن و ورزش قهرمانی در رأس آن قرار دارد. سوتریادو و شیپوری^۳ (۲۰۰۹) توسعه ورزش همگانی زمینه را برای رشد ورزش قهرمانی فراهم می‌کند و لازم است ورزش همگانی پیش از ورزش قهرمانی توسعه

¹ Lee et al

² Kari

³ Sotiriadou & Shillbury,

یابد. ایده ورزش همگانی^۱، برای نخستین بار توسط پیر دی کوبرتن در سال ۱۹۶۶ و به منظور تکمیل خط مشی المپیزم مطرح گردید. این در حالی بود که بازی های المپیک در وهله نخست به عنوان ابزاری جهت تعمیم انواع ورزش ها به کار گرفته شد. از زمانیکه ورزش همگانی، توسط اتحادیه اروپا در سال ۱۹۷۰ جهت توصیف اهداف بلند مدت آنها پذیرفته شد، ایده ورزش برای همه مورد حمایت یونسکو (۱۹۷۸) و اخیراً سازمان ملل متحد^۲ با هدف ورزش برای توسعه و صلح قرار گرفت (جسپرسن^۳، ۲۰۱۵). به گفته لیو^۴، ورزش های تفریحی و همگانی صرفاً یک نوع مفاهیم ورزشی جدید است، اما به عنوان زمان فعالیت افراد شرکت کننده در فعالیت های ورزشی تعریف شده است که این یک نوع از فعالیت های بدنی است که مردم از اوقات فراغت خود برای رسیدن به اهداف بدن سازی، سرگرمی و تفریحی، و غیره استفاده می کنند (سان^۵، ۲۰۱۳).

از سوی دیگر ورزش یکی از تفریح های سالم برای نوجوانان و جوانان است که اسلام نیز اهمیت فوق العاده ای برای آن قایل شده است (ناصری، ۱۳۹۲). اسلام به عنوان یک ایدئولوژی الهی و مقدسی پذیرفته شده است که توسط خداوند برای حضرت پیامبر اکرم (ص) آشکار شد و مذهب به عنوان طبقه ای از نفوذ برای ساخت هویت در بین افراد مورد توجه قرار گرفته است (فاروگ و پارکر^۶، ۲۰۰۹). در این راستا علاقه مندی به نقش و جایگاه اسلام در ورزش از دهه ۱۹۸۰، افزایش یافت. این علاقه مندی با تحقیقات بیشتر برای کشف موضوع تدریس اسلامی در زمینه ورزش و فعالیت جسمانی، به اوج خود رسید (داگکاس و بن^۷، ۲۰۰۶). اتفاق نظر تحقیقات در این بود که اسلام، ایدئولوژی است که پیروانش را ترغیب می کند تا فعالیت های تفریحی، جسمانی و یا رقابتی انجام دهند. استفاده از متون مذهبی مثل اشعار قرآنی (سوره) و یا مطالب کتبی از آموزش های محمد رسول الله (حدیث) اغلب توسط بعضی از مسلمانان برای به تصویر کشیدن دیدگاه مثبت اسلام از ورزش، به کار برده می شد (والست و فستینگ^۸، ۲۰۰۳). هدف از تعالیم و معیارهای اسلامی افزایش رفاه متعادل در یک فرد است. بنابراین ورزش در اسلام تشویق شده است که تفکر صحیح را

¹ Sport for all

² United Nations

³ Jespersen

⁴ Liu

⁵ Sun

⁶ Farooq & Parker

⁷ Dagkas & Benn

⁸ Walseth & Fasting

تحریک کرده و بدن را احیا کند مادامی که شامل گناه نباشد و سایر تعهدات دینی را نیز مختل نکند (وابویابو و همکاران^۱، ۲۰۱۵). برای بسیاری از افراد مسلمان، اسلام یک جنبه اساسی هویت آنهاست و رویکرد آنها به ورزش، اغلب توسط عوامل مذهبی، فرهنگی و قومی تعیین می شود. به طور کلی، اسلام سلامت و تناسب اندام را ارتقاء می بخشد و هر دو مردان و زنان را تشویق می کند تا فعالیت های بدنی و جسمانی را برای حفظ شیوه زندگی سالم خود درگیر کنند (موکتاریچی^۲، ۲۰۱۸). برای نمونه، در متون حدیثی آمده است که پیامبر اکرم (ص) مسلمانان را به یادگیری شنا، تیراندازی و اسب سواری توصیه فرمودند و خلیفه دوم، عمر ابن خطاب نیز بر آموزش این مهارت ها به کودکان تأکید می کرد (متقی هندی، ۱۴۰۰، جلد ۱۰، ص ۳۲۴؛ نوری، ۱۳۹۸). همچنین پژوهش های معاصر نشان داده اند که میان مبانی اسلامی و فعالیت جسمانی پیوندی ناگسستنی وجود دارد (کشاورز و همکاران، ۱۴۰۰؛ رحمانی نیا و همکاران، ۱۳۹۹).

همچنین استفاده منظم از بدن و کنترل منظم در مصرف آب و غذا در ورزش های غربی مشابه با شرایط اسلام برای مسلمانان در مراقبت از بدنشان و بازبینی وضعیت سلامتشان، برای دستیابی به سطح بالایی از تناسب و استقامت جسمانی و تلاش برای پاکیزه کردن و خالص کردن ذهن، بدن و روح می باشد (فاروگ و پارکر، ۲۰۰۹). در پژوهش های جدید، رابطه تنگاتنگ بین سلامت جسمانی و فعالیت بدنی منظم به اثبات رسیده است (محمدزاده و همکاران، ۱۴۰۲؛ صالحی و کریمی، ۱۴۰۱؛ حسینی و رضوی، ۱۴۰۰). همچنین والست و فستینگ (۲۰۰۳) معتقدند که از نگاه مسلمانان، بدن انسان موهبتی الهی است که نیاز به مراقبت ویژه دارد و فعالیت بدنی متناسب با آموزه های دینی می تواند این نیاز را برآورده سازد. همچنین مطالعات دیگری نیز وجود دارد که فعالیت ورزشی و تمرینات ورزشی را به عنوان یک ابزار ایده آل قلمداد می کنند که از طریق آن مسلمانان می توانند نیازهای جسمانی خود را مطابق با قوانین اسلام، بر طرف نمایند (عبدالرحمان^۳، ۱۹۹۲). لذا تربیت بدنی و ورزش در دوره ی اسلام از اولویت بالایی برخوردار بوده است و بر اساس مستندات تاریخی، در دوره صفویه و به ویژه نظام آموزشی مکتب خانه ها، تربیت بدنی پس از آموزش قرآن، دومین موضوع مهم برنامه درسی بود و گزارش شده که دانش آموزان حدود ۶ ساعت در هفته را به فعالیت هایی مانند کشتی محلی، پرش و دو میدانی اختصاص می دادند (رسولی و

¹ Wabuyabo

² Muktar Bichi

³ Adbrelrahman

همکاران، ۱۳۹۷؛ فراست خواه، ۱۳۹۵). این رویکرد نشانگر توجه پیشینیان به سلامت جسمی توأم با تربیت دینی است.

در این راستا فاروگ و پارکر (۲۰۰۹) در پژوهش خود و در مصاحبه‌های صورت گرفته نشان دادند که تربیت بدنی، ورزش و فعالیت جسمانی از دومین عامل موثر و مهم زندگی مخاطبان پس از مطالعات مذهبی می‌باشد. تمامی افراد، تربیت بدنی را به عنوان یکی از مولفه‌های اصلی تجربیات مدرسه خود و به عنوان یک زمان، مکان و فضای ویژه‌ای در زندگی روزمره خود قلمداد کردند، چرا که در آن جا می‌توانستند به طور عملی عقاید مذهبی خود را به کار ببرند (والست و فستینگ، ۲۰۰۳). همچنین تلفیق ورزش و مذهب (اسلام) نیز از طریق این گفت‌وگوها شکل گرفته و بر روی بحث‌های دیگر مثل هماهنگ سازی ورزش با نیازهای مذهبی (یا بالعکس) و دسترسی به سرمایه گذاری‌های دولتی و تحصیلات ورزشی از طریق جامعه مسلمین، تأثیر گذاشته است (آمارا و هنری^۱، ۲۰۱۲). با این حال، گاهی مذهب بر نحوه پرداختن به ورزش تأثیر می‌گذارد؛ به طور مثال با این حال، گاهی مذهب بر چگونگی مشارکت ورزشی تأثیر می‌گذارد؛ برای نمونه، برخی زنان مسلمان بر پایه باورهای دینی خود نمی‌توانند در محیط‌های ورزشی مختلط با جنس مخالف حضور یابند و همچنین نحوه پوشش و طراحی فضاهای ورزشی باید مطابق با شئون اسلامی باشد (موکتاریچی، ۲۰۱۸؛ آمارا و هنری، ۲۰۱۰). برای اروپایی‌های مسلمان، ورزش زمینه دیگری برای کشف شرایطی برای مطابقت هویت‌های چندگانه شان یا موفق شدن می‌باشد. برای جنبش‌های ملی گرایی محافظه کارانه و مقامات دولتی در اروپا، ورزش یک فضای عمومی دیگر برای محافظت در مقابل ابراز بیش از حد یا آشکاری زیاد هویت اسلام در اروپا می‌باشد (آمارا، ۲۰۱۳).

بررسی آثار و پیامدهای ۵۷ سال برنامه‌ریزی توسعه در کشور ما نشان می‌دهد توسعه به سبک غربی (و تنها با جرح و تعدیل‌های اسلامی) از یک سو نتوانسته به مانند کشورهای غربی باعث توسعه کشور شود و از سوی دیگر نیز باعث کم‌رنگ شدن ارزش‌های اسلامی ایرانی شده است در نتیجه مباحث مرتبط با ورزش و فعالیت‌های بدنی و جسمانی برای شهروندان ایرانی نیز از این امر مستثنی نیست و نیاز به تدوین الگویی مناسب در این زمینه دارد. به طور کلی ادبیات پیشینه نشان می‌دهد که ورزش کشور فاقد الگوی اسلامی در ورزش همگانی است و می‌توان به این نکته اشاره داشت که وجود الگوی اسلامی در ورزش

¹ Amara & Henry

همگانی می تواند ضعف ها و تهدیدهای موجود در ورزش همگانی را کاهش دهد و افراد مشارکت بیشتری در زمینه ورزش همگانی داشته باشند البته در سال های اخیر، پژوهش های متعددی به طراحی مدل های توسعه ورزش همگانی در ایران پرداخته اند که هر یک از زاویه ای خاص به این مقوله نگریسته اند. برخی مطالعات بر مؤلفه های ساختاری و ظرفیت سازی تأکید داشته اند؛ به طوری که تقی پور و همکاران (۱۴۰۴) چارچوبی مفهومی مبتنی بر ظرفیت های پایدار کشور و تأثیر قابلیت های محیطی و محدودیت های ادراک شده بر یکپارچه سازی سیستم راهبردی ارائه کردند. در رویکردی دیگر، عاشقی و همکاران (۱۴۰۴) مدل توسعه ورزش همگانی را با رویکرد اتحاد استراتژیک و مبتنی بر عواملی چون انگیزش و روان شناختی، روابط بین سازمانی، زیرساخت و مدیریت داوطلبان طراحی نمودند که از طریق اتحاد های مدیریتی، ساختاری، عملیاتی، سیاست گذاری و مالی به همکاری راهبردی بین سازمان های متولی می انجامد. در سطح کلان تر، صادقی و همکاران (۱۴۰۳) مدل خط مشی گذاری ورزش ایران را با رویکرد توسعه ورزش همگانی ترسیم کردند که مقوله های اصلی آن شامل عوامل زمینه ای، مداخله گر، نهادهای نقش آفرین و الزامات اجرایی است. در حوزه حکمرانی، مویدی جاهد (۱۴۰۳) الگوی پارادایمی توسعه حکمرانی شبکه ای را ارائه داد و شیخ یوسفی (۱۴۰۳) نیز به مدل سازی کاربرست فناوری های نوین در توسعه ورزش همگانی پرداخت. در سطح خردتر، شفیعی زاده و همکاران (۱۴۰۰) با بهره گیری از مدل سازی ساختاری تفسیری، الگویی از عوامل مؤثر بر مشارکت ورزش همگانی شامل مؤلفه های فردی، زیرساختی و مدیریتی ترسیم کردند و کشاورز و همکاران (۱۴۰۰) مدل حکمرانی را مبتنی بر شفافیت، پاسخگویی و مشارکت ذی نفعان طراحی نمودند. همچنین رحمانی نیا و همکاران (۱۳۹۹) تأثیر سواد سلامت را بر انگیزه مشارکت بررسی کرده و آگاهی از فواید سلامتی را قوی ترین پیش بینی کننده دانستند. با وجود این تلاش های ارزشمند، هیچ یک از مدل های یاد شده به طور خاص به الگوسازی اسلامی بر اساس نصوص دینی (آیات و روایات) نپرداخته اند و صرفاً در سطح تطبیق با ارزش های فرهنگی-مذهبی باقی مانده اند؛ خلأیی که پژوهش حاضر در صدد پر کردن آن است.

از طرف دیگر در سطح بین المللی، تحقیقات گسترده ای پیرامون ورزش همگانی در کشورهای اسلامی انجام شده که دامنه متنوعی از یافته ها را گزارش کرده اند. گریفین و آل عریان^۱ (۲۰۲۶) در پژوهشی با عنوان «ورزش در جهان عرب» نشان دادند که برخلاف

¹ Griffin, T. R., & Al-Arian, A

تصور رایج، ورزش در جوامع عربی و اسلامی پیشینه‌ای عمیق و کهن دارد و اندیشمندانی چون ابن خلدون (قرن چهاردهم) و پزشکانی نظیر ابن سینا بر اهمیت ورزش در سلامت جسمی و روحی تأکید داشته‌اند؛ همچنین در متون حدیث (از قرن هفتم میلادی) به بازی‌هایی مانند دوی، تیراندازی و شنا اشاره شده است. لعار و همکاران^۱ (۲۰۲۵) در بررسی موانع مشارکت زنان در فعالیت بدنی در پاکستان دریافتند که از دیدگاه شرکت‌کنندگان، اسلام پیروان خود را به حفظ تناسب اندام تشویق می‌کند و باید با قواعد نانوشته و گمراه‌کننده‌ای که به دین اسلام نسبت داده می‌شود، مقابله جدی کرد؛ چرا که اسلام دینی ضد ورزش نیست. غوث و شهو^۲ (۲۰۲۵) در پژوهشی با عنوان «کاوش در چارچوب اخلاقی اسلامی برای ورزشکاران» بیان کردند که ورزش به انسان‌ها امکان می‌دهد تا از تفاوت‌های دینی، قومی و فرهنگی فراتر روند و اسلام قوانین و مقرراتی را برای مشارکت در ورزش آموزش می‌دهد. حسناه و همکاران^۳ (۲۰۲۵) در بررسی تأثیر اجرای چشم‌انداز ۲۰۳۰ عربستان سعودی بر حقوق زنان در ورزش دریافتند که این برنامه (به ویژه برنامه «کیفیت زندگی») تأثیر مثبت و قابل توجهی بر تحقق چهار حق اصلی زنان در ورزش (مشارکت بین‌المللی، تربیت بدنی و آموزش، اشتغال در حرفه‌های ورزشی و مشارکت در فعالیت‌های ورزشی) داشته است. موکتاریچی^۴ (۲۰۱۸) در پژوهش خود به بررسی اسلام، جنسیت و مشارکت ورزشی پرداخت و نشان داد که دنیای ورزش تحت سلطه مردان بوده و زنان مسلمان با موانع متفاوتی نسبت به سایر زنان (از جمله امکانات و تسهیلات، فقدان الگوی نقش، تأیید خانواده، حمل و نقل و موانع اجتماعی) مواجه هستند. علی^۵ (۲۰۱۱) در مطالعه‌ای تأثیر باورهای اسلامی و متغیرهای فرهنگی-اجتماعی را بر مشارکت دانشجویان دختر مسلمان در ورزش‌های تفریحی همگانی بررسی کرد و نتیجه گرفت که متغیرهای اجتماعی-فرهنگی در مقایسه با متغیرهای مذهبی، موانع فعال‌تری محسوب می‌شوند و عناصر سدکننده بیشتر مربوط به نگاه جنسیتی جامعه مسلمان نسبت به زنان است. داگکاس و بن^۶ (۲۰۰۶) نیز بیان کردند که مشارکت زنان مسلمان در ورزش به عواملی چون کشور مبدأ، جهت‌گیری مذهبی، هنجارهای جنسیتی، فرهنگ، والدین، خانواده و حمایت اعضای جامعه بستگی دارد.

¹ Laar, R. A., Liu, R., & Zhang, Q

² Ghous, I., & Shehu, F

³ Hasanah, E. W., Ernada, S. E. Z., & Eriyanti, L. D

⁴ Mukhtar Bichi, S

⁵ Ali, T. N

⁶ Dagkas, S., & Benn, T

با وجود تحقیقات و مدل‌های ارزشمند یادشده، نقد اساسی بر آنها این است که عمدتاً رویکردی کارکردگرایانه و مدیریتی داشته و آموزه‌های قرآنی و فقهی را نه به عنوان مؤلفه‌های اصلی، بلکه به عنوان متغیرهای حاشیه‌ای و تزئینی در نظر گرفته‌اند. به عبارت دیگر، آن مدل‌ها «ورزش همگانی منطبق با فرهنگ اسلامی» را دنبال می‌کنند، حال آنکه مدل مورد نیاز باید «ورزش همگانی برآمده از متن اسلام» باشد؛ یعنی اهداف، انگیزه‌ها، راهبردها و پیامدها مستقیماً از منابع دینی (قرآن، سنت، فقه و اخلاق اسلامی) استخراج شوند. این تمایز ماهوی از چند جهت حائز اهمیت است:

نخست، رویکرد «تطبیق»^۱ وجود یک مدل سکولار و غربی که صرفاً با پوشش‌های اسلامی تعدیل می‌شود؛ در حالی که رویکرد «استنتاج»^۲ به دنبال کشف اصول و احکام مستقل اسلامی در حوزه سلامت جسمانی و فعالیت بدنی است. در رویکرد تطبیقی، ارزش‌های دینی نقش «محدودیت‌کننده» (مثلاً تعیین حلال و حرام) دارند، اما در رویکرد استنتاجی، این ارزش‌ها نقش «انگیزاننده» و «تکلیف‌ساز» ایفا می‌کنند؛ به گونه‌ای که حفظ سلامتی به عنوان «امانت الهی» و «مقدمه واجب» برای انجام تکالیف شرعی تلقی می‌شود. دوم، مدل‌های پیشین عمدتاً بر موانع (بازدارنده‌ها) متمرکز بوده‌اند و پرسش اصلی آنها این بوده که «چه عواملی مانع مشارکت مردم در ورزش می‌شود؟» اما آنچه جامعه اسلامی امروز بدان نیاز دارد، مدلی ایجابی و انگیزشی است که نشان دهد اسلام نه تنها مانع نیست، بلکه عمیق‌ترین انگیزه‌ها را برای فعالیت بدنی فراهم می‌کند. چنان‌که غوث و شهو (۲۰۲۵) تأکید کرده‌اند، اسلام قوانین و مقرراتی را برای مشارکت در ورزش آموزش می‌دهد و ورزش را زمینه‌ای برای فرارفتن از تفاوت‌های قومی و فرهنگی می‌داند.

سوم، مدل‌های موجود فاقد «پیوست فقهی» هستند؛ به این معنا که احکام شرعی مرتبط با ورزش (مانند پوشش، اختلاط، زمان‌بندی فعالیت‌ها با اوقات نماز، روزه، حلال بودن حرکات و بازی‌ها، و رعایت عدالت در رقابت‌ها) در آنها به صورت نظام‌مند لحاظ نشده است. در حالی که پژوهش‌های جدید نشان داده‌اند که طراحی فضاهای ورزشی با نمازخانه، رعایت شئون پوشش برای بانوان، و تناسب زمانی فعالیت‌ها با اوقات شرعی، می‌تواند به طور

¹ Accommodation presupposes

² Deduction

معناداری مشارکت مسلمانان را افزایش دهد (چارف و بن‌مویزه^۱، ۲۰۲۵؛ ساری و اسبی^۲، ۲۰۲۵).

چهارم، رویکرد غالب در مدل‌های پیشین "لذت‌محور"^۳ است، در حالی که رویکرد اسلامی باید "تکلیف‌محور"^۴ باشد. در این چارچوب، ورزش نه صرفاً برای تفریح و لذت، بلکه به عنوان «مقدمه واجب» برای حفظ سلامت جسمانی که خود امانتی الهی است، تلقی می‌شود. این تغییر پارادایم از «تطبیق با ارزش‌ها» به «استنتاج از ارزش‌ها»، ضرورت اصلی پژوهش حاضر را تشکیل می‌دهد و آن را از تمامی مدل‌های پیشین متمایز می‌سازد.

از طرف دیگر بر اساس آخرین گزارش سازمان جهانی بهداشت در سال ۲۰۲۴، حدود ۳۱ درصد از بزرگسالان جهان (معادل ۱.۸ میلیارد نفر) به میزان توصیه شده فعالیت بدنی (دست کم ۱۵۰ دقیقه فعالیت متوسط در هفته) نمی‌رسند و این کم تحرکی سالانه عامل حدود ۵ میلیون مرگ زودهنگام در سراسر جهان است (سازمان جهانی بهداشت^۵، ۲۰۲۴). همچنین روندهای جهانی نشان می‌دهد که شیوع کم تحرکی در کشورهای کم درآمد و با درآمد متوسط به طور قابل توجهی بیشتر بوده و روندی صعودی دارد (بروم و همکاران^۶، ۲۰۲۱). در ایران نیز مطالعات همه‌گیرشناسی نشان می‌دهد که بیش از نیمی از بزرگسالان (بیش از ۵۱ درصد) فعالیت بدنی کافی ندارند و این میزان در زنان به حدود ۵۸ درصد می‌رسد (اعتمادیفر و همکاران، ۲۰۲۳؛ مرادی و همکاران، ۲۰۲۳). جدیدترین مدل‌های سیاست‌گذاری ورزش همگانی ایران که در سال ۲۰۲۴ و ۲۰۲۵ منتشر شده‌اند، بر لزوم توجه به مؤلفه‌های فرهنگی و دینی در طراحی برنامه‌ها تأکید کرده‌اند و نقش سازمان‌های مرتبط، عوامل فرهنگی، شرایط اقتصادی و تحلیل‌های علمی را به عنوان عوامل اصلی مؤثر معرفی کرده‌اند (عاصفی و همکاران^۷، ۲۰۲۴؛ جوادی‌پور و همکاران، ۲۰۲۵؛ احمدی و همکاران، ۱۴۰۴). با این حال، هیچ یک از این مدل‌ها به طور اختصاصی الگوی اسلامی مبتنی بر نصوص دینی را ارائه نکرده‌اند و این خلأ همچنان در پژوهش‌های داخلی پابرجاست.

¹ Charef, I., & Benmouiza, K

² Sari, M., & Asbi, A

³ Hedonistic

⁴ Duty-oriented

⁵ World Health Organization

⁶ Broom, D. R., et al

⁷ Asefi, A. A., Khabiri, M., Asadi Dastjardi, H., & Gudarzi, M

اسلام بر تفریحات سالم و فعالیت‌های بدنی به عنوان عنصر جدایی‌ناپذیر از سبک زندگی مؤمنانه تأکید کرده است (والسس و فستینگ، ۲۰۰۳؛ فروق و پارکر، ۲۰۰۹). قرآن کریم در آیات متعددی به حفظ سلامت و پرهیز از هرگونه اقدامی که به جسم و روح آسیب رساند، فرمان داده است (مائده، آیه ۳۲؛ بقره، آیه ۱۹۵). والست و فستینگ (۲۰۰۳) معتقدند که از نگاه مسلمانان، بدن انسان موهبتی الهی است که نیاز به مراقبت ویژه دارد و فعالیت بدنی متناسب با آموزه‌های دینی می‌تواند این نیاز را برآورده سازد. اسلام به عنوان دینی که نشاط و شادابی را برای مؤمنان ارزش می‌نهد، همواره پیروان خود را به فعالیت‌های بدنی و ورزشی تشویق کرده است (مختاریچی، ۲۰۱۸؛ خان و همکاران^۲، ۲۰۲۰). در متون حدیثی، پیامبر اکرم (ص) مسلمانان را به یادگیری شنا، تیراندازی و اسب‌سواری توصیه فرموده‌اند (متقی هندی، ۱۴۰۰). چارف و بن‌مویزه^۳ (۲۰۲۵) در مطالعه‌ای با عنوان «اعتبار فعالیت‌های ورزشی تفریحی در اسلام» نشان دادند که قرآن و سنت، نگرشی کاملاً مثبت به فعالیت‌های بدنی دارند.

علیرغم ادعای تناسب با شرایط ایرانی-اسلامی در بسیاری از مدل‌های طراحی‌شده، دلایل متعددی باعث عدم عملیاتی‌شدن آنها شده است که می‌توان به صورت زیر دسته‌بندی کرد:

۱. فاصله میان نظریه و اجرا^۴: اکثر مدل‌های ارائه‌شده در سطح کلان‌نظری^۵ باقی مانده و فاقد راهنماهای عملیاتی^۶ برای اجرا در سطح میانی و خرد هستند. به عنوان مثال، صادقی و همکاران (۱۴۰۳) در مدل خط‌مشی‌گذاری خود، عوامل زمینه‌ای، مداخله‌گر و نهادهای نقش‌آفرین را شناسایی کرده‌اند، اما سازوکار مشخصی برای هماهنگی بین این نهادها ارائه نکرده‌اند. جوادی‌پور و همکاران (۱۴۰۴) نیز در بررسی عوامل مؤثر بر فرآیند سیاست‌گذاری، آسیب‌هایی چون ضعف در نظارت، ساختار ضعیف، برنامه‌ریزی و اجرای ناقص، عملکرد ضعیف رسانه‌ها، منابع مالی محدود و مشارکت محدود مراکز دانشگاهی و پژوهشی را شناسایی کرده‌اند که بیانگر شکاف عمیق بین نظریه و عمل است.

¹ Walseth & Fasting, 2003; Farooq & Parker, 2009

² Mukhtar Bichi, 2018; Khan et al., 2020

³ Charef, I., & Benmouiza, K

⁴ Theory-Practice Gap

⁵ Macro-theoretical

⁶ Operational Guidelines

۲. ضعف در سازوکارهای اجرایی و نظارتی: مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارشی تحت عنوان «مشوق‌های کارآمد و هدفمند توسعه ورزش همگانی» (۱۴۰۳) اعلام کرده است که بررسی مبانی حقوقی مرتبط با توسعه و ترویج ورزش همگانی نشان می‌دهد که برنامه‌های دقیق و مشوق‌های کارآمدی که به توسعه هدفمند ورزش همگانی منجر شود، وجود ندارد. همچنین در حال حاضر، هیچ سازوکار نظارتی برای پایش سیاست‌های ورزشی و اجرای مستمر آنها وجود ندارد.

۳. تمرکز بر عوامل بازدارنده به جای عوامل توانمندساز: رویکرد غالب در مدل‌های پیشین، رویکرد "موانع محور" بوده است؛ به این معنا که بیشتر بر شناسایی موانع (فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، ساختاری) متمرکز بوده‌اند تا بر طراحی سازوکارهای توانمندساز در حالی که آنچه برای عملیاتی‌شدن یک مدل لازم است، شناسایی "پیش‌برنده‌ها" و "تسهیل‌گرها" به موازات شناخت بازدارنده‌هاست. تقی‌پور و همکاران (۱۴۰۴) در چارچوب ظرفیت‌سازی خود، اگرچه به بستر محیطی (پیش‌ران‌ها و بازدارنده‌ها) اشاره کرده‌اند، اما همچنان مدل در سطح مفهومی باقی مانده و راهنمای عملی برای اجرا ارائه نداده است.

۴. نبود پیوست دینی و فقهی در مدل‌ها: همان‌گونه که به تفصیل بیان شد، مدل‌های موجود «ورزش همگانی منطبق با فرهنگ اسلامی» را دنبال می‌کنند، نه «ورزش همگانی برآمده از متن اسلام». این تفاوت ماهوی باعث می‌شود که مدل‌ها فاقد «پیوست فقهی» و «مجوز شرعی» برای اجرا باشند و نتوانند حمایت نهادهای دینی و مراجع تقلید را جلب کنند. به عنوان مثال، در مدل‌های موجود به مسائلی چون تطابق پوشش ورزشی با شئون اسلامی، تناسب ساعات ورزش با اوقات نماز، حلال بودن حرکات و بازی‌ها، و رعایت عدالت در رقابت‌ها پرداخته نشده است؛ در حالی که این موارد از دیدگاه جامعه مسلمان، پیش شرط‌های اساسی برای مشارکت هستند (چارف و بن‌مویزه^۱، ۲۰۲۵).

۵. وابستگی به منابع دولتی و نبود مشارکت پایدار مردمی: احمدی و همکاران (۱۴۰۴) در طراحی الگوی توسعه اقتصادی ورزش‌های همگانی ایران نشان دادند که اتکای سنگین به تأمین مالی دولتی، فقدان نظام مالی پایدار و عدم بهره‌گیری از ظرفیت‌های بخش خصوصی و مشارکت عمومی، از موانع اصلی توسعه اقتصادی این حوزه است. نتیجه نهایی این پژوهش نشان می‌دهد که توسعه اقتصادی ورزش همگانی در ایران نیازمند حرکت از مدل یک‌طرفه دولت‌محور به سوی مدل چندمنبعی و مشارکتی است.

¹ Charef, I., & Benmouiza, K

۶. نبود عزم سیاسی و اراده اجرایی در سطح کلان: با وجود تأکیدات مکرر در سیاست‌های کلی برنامه‌های توسعه (به ویژه بند ۴۴ سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه)، عملاً ورزش همگانی در اولویت‌های اجرایی دولت‌ها قرار نگرفته است. همان‌طور که صادقی و همکاران (۱۴۰۳) اشاره کرده‌اند، با وجود اینکه ورزش همگانی باید به سطح سیاست‌های کلان کشور ارتقا یابد، اما در حال حاضر توجه محدودی به آن شده و سازوکار نظارتی مؤثری برای اجرای مستمر سیاست‌ها وجود ندارد.

در نتیجه با توجه به جمیع مواردی که در بالا ذکر شد و عدم وجود مدلی کاربردی که همه ابعاد مورد نیاز جامعه ایرانی را برای توجه به ارزش‌ها و پایبندی به اصول اسلامی در پرداختن به ورزش همگانی را حفظ نماید، این پژوهش به دنبال پاسخ‌گویی به این سوال است که الگوی اسلامی توسعه پایدار ورزش همگانی در ایران چگونه است و چه مولفه‌هایی دارد؟

روش شناسی

روش انجام پژوهش حاضر، از نوع کیفی که از نظر هدف، جزء مطالعات توسعه‌ای بود که برای ساخت مدل مفهومی پژوهش از روش نظریه داده بنیاد استفاده گردید. جامعه آماری پژوهش شامل خبرگان دانشگاهی، اساتید و اعضای هیئت علمی، مسئولین دانشگاهی، مدیران فدراسیون ورزش همگانی و سازمان‌های مرتبط با ورزش همگانی خواهند بود. ویژگی‌های خبرگان پژوهش که به تأیید اساتید راهنما و مشاور رسیده بود، افرادی بودند که از نظر آگاهی و اطلاعات در این زمینه برجسته بوده و این که بتوانند با ارائه اطلاعات دقیق نمادی از جامعه باشند. ویژگی خبرگان دانشگاهی به این صورت است در حوزه ورزش و تفریحات آثار، کتاب، مقاله و نظراتی مرتبط با مبانی دینی و ورزشی ارائه کرده باشند؛ دارای سابقه تدریس طولانی در حوزه‌های دینی داشته باشند. مدرسان ورزشی و تربیت بدنی در مقاطع تحصیلی دینی و حوزوی باشند، فعالیت آموزشی و پژوهشی در حوزه ورزش همگانی داشته باشند، دارای مسئولیت شغلی در فدراسیون‌ها و یا هیئت‌های ورزشی باشند. از این مجموعه تا جایی که نسبت به موضوع پژوهش اشباع نظری حاصل گردید، ۱۳ نفر برای انجام مصاحبه و کسب اطلاعات لازم در ارتباط با موضوع مورد نظر به صورت کاملاً غیراحتمالی انتخاب شدند. با توجه به استفاده از روش داده بنیاد و انجام مصاحبه برای گردآوری داده‌ها، نمونه تحقیق از روش نمونه‌گیری گلوله برفی استفاده شد. در این روش، از افرادی که خبرگان

یک حوزه هستند و از معیارهای لازم برخوردارند، شروع شده و ضمن پرسش‌های پژوهش، از آنها خواسته می‌شود تا سایر افراد صاحب‌نظر در این زمینه را معرفی کنند، بنابراین جزء چند نفر اول که مستقیماً توسط محقق بر اساس معیارهای مورد نظر انتخاب شدند، سایر خبرگان علاوه بر معیارهای خبرگی توسط سایر خبرگان نیز انتخاب گردیدند. در بخش اول تحقیق (مطالعه کتابخانه‌ای)، محقق به بررسی پژوهش‌های مرتبط با موضوع پایان نامه پرداخت و مولفه‌های اصلی و تاثیر گذار ورزش همگانی ایران را شناسایی نمود. همچنین از دیدگاه قرآن به بررسی ورزش و فعالیت‌های ورزشی و همگانی پرداخته شده است. این موارد در خلال مصاحبه‌های کیفی به عنوان راهنمای مصاحبه مد نظر قرار گرفت. در مرحله دوم، برای فرآیند جمع‌آوری اطلاعات از مصاحبه‌های کیفی خبرگان این حوزه استفاده شد. با توجه به هدف پژوهش که تدوین الگوی اسلامی مبتنی بر توسعه پایدار ورزش همگانی بود، مبنای مصاحبه‌های عمیق با ۱۳ خبره قرار گرفت.

تمامی مصاحبه‌ها با کسب رضایت آگاهانه مشارکت‌کنندگان ضبط و سپس به صورت کامل پیاده‌سازی شد. مدت زمان هر مصاحبه بین ۶۰ تا ۹۰ دقیقه بود و در فرآیند مصاحبه جهت روایی سنجی سوالات قابل پرسش از نظرات ۸ نفر از متخصصین بنام عرصه ورزش و معارف استفاده گردید همچنین روایی پرسشنامه توسط نظرات ۱۰ نفر از متخصصین استفاده گردید. هم چنین به طور هم‌زمان از ۴ نفر از افرادی که در مصاحبه شرکت نمی‌کردند، در تحلیل و تفسیر داده‌ها کمک گرفته شد. برای بررسی اعتبار و روایی در پژوهش کیفی از مقبولیت، انتقال‌پذیری و تأییدپذیری استفاده گردید. فلذا در این پژوهش تمامی موارد مربوط به مقوله‌های فوق رعایت گردید. در پژوهش کنونی از پایایی باز آزمون، جهت سنجش پایایی استفاده شد که برابر با ۰/۷۸ بوده است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی و برای ساخت مدل مفهومی پژوهش از روش نظریه داده بنیاد با رویکرد نظام‌مند استراوس و کوربین (۲۰۰۸) استفاده گردید. انتخاب این نسخه از روش داده بنیاد به دلیل صراحت در مراحل سه‌گانه کدگذاری (باز، محوری و انتخابی) و قابلیت ارائه مدل پارادایمی است.

یافته‌ها

در این بخش روند تجزیه و تحلیل داده‌ها براساس مدل نظام‌مند استراوس و کوربین (۲۰۰۸) در سه مرحله کدگذاری اولیه، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی انجام شده است. در انتهای

مراحل سه گانه کد گذاری، لایه های مدل نهایی تحقیق به صورت تک تک و شماتیک ارائه شده است. در نهایت، مدل نهایی تحقیق با ترکیب کردن این لایه ها ارائه شده است.

در این قسمت کد گذاری های محوری به صورت ترکیبی و محتوای هر یک از آن ها قرار داده شدند. شیوه های کد گذاری محوری به شرح جدول زیر است. با توجه به گستردگی یافته ها نمونه ای از کد گذاری محوری در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۱. نمونه ای از ساخت مقوله ها بر اساس کدهای اولیه

نشانه	گزاره های منطقی (کد اولیه)	مقوله (محوری)	(کد بندی)
مصاحبه های شماره ۱۲، ۲، ۳، ۵	زنده کردن اشتیاق به ورزش و روح ورزشکاری	ترویج اقسام و ارزش ورزش	
	اشاعه ارزش های تربیتی ورزش		
	رواج ورزش های بومی و محلی		
	اشاعه ورزش های همگانی		
مصاحبه های شماره ۴، ۸، ۱۰، ۶، ۱۱، ۵	تجلیل و ترویج تصاویر مثبت	آموزش و فرهنگ سازی	
	روشنگری و اطلاع رسانی پیرامون لزوم مشارکت در ورزش		
	افزایش دانش افراد در مورد مزایای سلامتی ورزش		
	ارتقاء سطح آگاهی مردم از اثرات و فواید ورزش		
	پوشش رسانه ای مثبت و قابل مشاهده		
	استفاده از تصاویر مثبت		
مصاحبه های شماره ۱، ۱۳، ۱۲، ۵	ایزار بودن ورزش و تفریحات	رعایت شاخص های اسلامی ورزش	
	رعایت عدالت		
	حرام بودن تقلب و فریب		
	عدم ضرر به نفس و جسم		
	افراط و تفریط و رعایت اصل اعتدال		
مصاحبه های شماره ۴، ۳، ۲	حمایت اسلام از مشارکت در ورزش	تأکید بر نگرش مثبت قرآن به فعالیت های بدنی	
	نگاه مثبت اسلام به سلامتی		
	نگرانی اسلام پیرامون سلامتی انسان		
مصاحبه های	حساسیت های فرهنگی	مشکلات اجتماعی -	

فرهنگی	اعتقادات فرهنگی	شماره ۲، ۵، ۶، ۱۳
	نگرش‌های سنتی والدین	
	سنت‌ها و باورهای غلط	

به طور کلی بر اساس نتایج و با استناد به تلفیق کدهای باز ۱۷ مقوله شناسایی گردید. این مقوله‌ها مشمول ترویج اقسام و ارزش ورزش، آموزش و فرهنگ‌سازی، رعایت شاخص‌های اسلامی ورزش، تأکید بر نگرش مثبت قرآن به فعالیت‌های بدنی، مشکلات فرهنگی-اجتماعی، تغییر ساختار و یکپارچه‌سازی، هژمونی جنسیتی، انگیزاننده، حمایت و تشویق دیگران مهم، بسترسازی، دسترسی، توسعه اجتماعی، ارتقاء سطح سلامتی جامعه، بهزیستی اجتماعی، همگرایی اسلامی، موانع شناختی و حمایت مالی است. در این قسمت کدگذاری‌های محوری به صورت ترکیبی و محتوای هر یک از آن‌ها در قالب کدهای نظری قرار داده شدند. شیوه کدگذاری‌های نظری به شرح جدول زیر است.

جدول ۲. ساخت مقوله‌های اصلی براساس کدبندی نظری

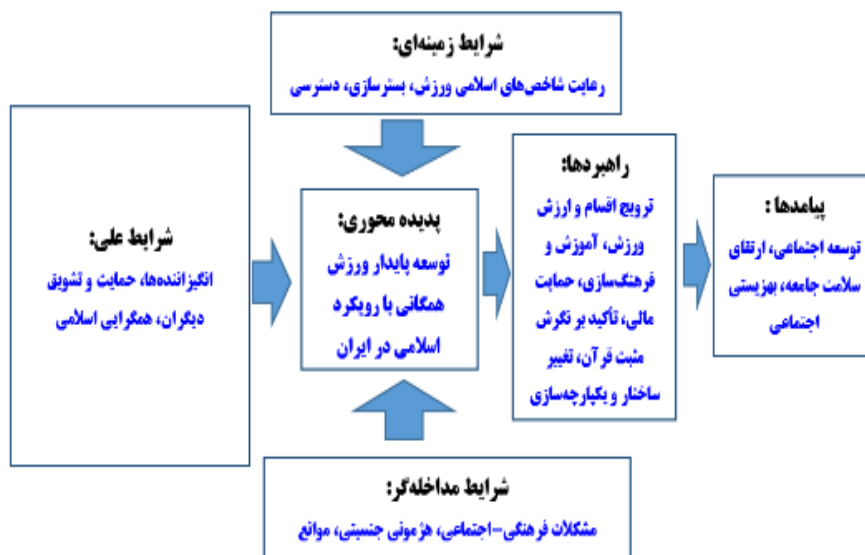
مقوله اصلی	مقوله فرعی	گزاره‌های منطقی (کد اولیه)	نشانه‌گر
راه‌برد	ترویج اقسام و ارزش ورزش	زننده کردن اشتیاق به ورزش و روح ورزشکاری	مصاحبه‌های شماره ۲، ۳، ۵
		اشاعه ارزش‌های تربیتی ورزش	
		رواج ورزش‌های بومی و محلی	
		اشاعه ورزش‌های همگانی	
	آموزش و فرهنگ‌سازی	تجلیل و ترویج تصاویر مثبت	مصاحبه‌های شماره ۴، ۸، ۱۰، ۶، ۵، ۱۱
		روشنگری و اطلاع رسانی پیرامون لزوم مشارکت در ورزش	
		افزایش دانش افراد در مورد مزایای سلامتی ورزش	
		ارتقاء سطح آگاهی مردم از اثرات و فواید ورزش	
		پوشش رسانه‌ای مثبت و قابل مشاهده	
		استفاده از تصاویر مثبت	
	حمایت مالی	سرمایه‌گذاری در ورزش همگانی	مصاحبه‌های

		ارائه ورزش به شهروندان به صورت رایگان	شماره ۸، ۹
		تأمین منابع مالی	
	تأکید بر تکرش مثبت قرآن به فعالیت- های بدنی	حمایت اسلام از مشارکت در ورزش	مصاحبه های شماره ۲، ۳، ۴
		نگاه مثبت اسلام به سلامتی	
		نگرانی اسلام پیرامون سلامتی انسان	
	تغییر ساختار و یکپارچه سازی	ساژماندهی ورزش بانوان	مصاحبه های شماره ۲، ۶، ۱۳، ۱۲
		ارتقا سهم ورزش در اوقات فراغت	
		جمعیت بانوان	
		التزام به شعار ورزش برای همه	
عوامل زمینه ای	رعایت شاخص های اسلامی ورزش	منعطف بودن قوانین پیرامون ورزش زنان	مصاحبه های شماره ۵، ۱۲، ۱۳، ۱
		ابزار بودن ورزش و تفریحات	
		رعایت عدالت	
		حرام بودن تقلب و فریب	
		عدم ضرر به نفس و جسم	
	بسترسازی	افراط و تفریط و رعایت اصل اعتدال	مصاحبه های شماره ۳، ۲، ۱۱، ۹، ۷
		فراهم سازی امکانات و تجهیزات ورزشی	
		مختص بانوان	
		احداث زمین و سالن ورزشی اختصاصی	
		مخصوص بانوان	
		استقرار تجهیزات ورزشی مختص معلولین	
		فراهم کردن نمازخانه در محیط های ورزشی	
	دسترسی	فراهم کردن محیط های حمایتی صرفاً برای بانوان	مصاحبه های شماره ۳، ۷
		تجهیزات و امکانات مناسب	
		دسترسی به امکانات بهداشتی در محیط- های ورزشی	
		دایر بودن سامانه حمل و نقل در شب	
		دسترسی آسان محیط های ورزشی	

عوامل مداخله گر	مشکلات اجتماعی - فرهنگی	حساسیت های فرهنگی	مصاحبه های شماره ۲، ۵، ۶، ۱۳
		اعتقادات فرهنگی	
		نگرش های سنتی والدین	
		سنت ها و باورهای غلط	
	هژمونی جنسیتی	مردسالاری جامعه	مصاحبه های شماره ۵، ۱۲، ۱۰، ۱۱
		منابع نابرابر	
		مربوگیری نابرابر	
		عدم حمایت برابر	
		عدم حمایت رسانه ها از ورزش بانوان	
	موانع شناختی	سابقه طولانی تبعیض علیه زنان	مصاحبه های شماره ۴، ۱۳، ۸
		سوء تفسیر پیرامون فعالیت های بدنی	
		عدم شناخت اهمیت ورزش در جوامع اسلامی	
		عدم آگاهی از مزایای ورزشی	
عوامل علی	انگیزاننده ها	آزادی انتخاب در استفاده از لباس های متعارف برای بانوان	مصاحبه های شماره ۹، ۲، ۱۱
		تجلیل از ارزش های گروهی	
		احداث باشگاه های بیشتر برای زنان	
		شرکت اعضای خانواده در مسابقات ورزشی	
	حمایت و تشویق دیگران	تشویق والدین	مصاحبه های شماره ۵، ۶، ۲، ۳، ۹، ۱۰، ۱، ۱۱
		دلسرد نکردن فرزندان دختر برای ورزش کردن	
		حمایت معلمان از مشارکت در ورزش	
		حمایت همسایگان و نزدیکان	
		تأیید والدین از ورزش کردن فرزندان دخترشان	
		حمایت رهبران مذهبی از مشارکت دختران در ورزش	
		تشویق دوستان همسالان	

		ترغیب فرزندان دختر	
		حمایت اعضای جامعه	
		حمایت بستگان	
	همگرایی اسلامی	برگزاری مسابقات ورزشی توسط ملل اسلامی	مصاحبه‌های شماره ۱، ۹، ۱۳
		تشویق جوامع مسلمان	
توسعه اجتماعی	توسعه اجتماعی	تعامل اجتماعی	مصاحبه‌های شماره ۲، ۹، ۱۳
		ایجاد احساسات جمعی	
		افزایش مشارکت اجتماعی	
	ارتقاء سطح سلامتی جامعه	پیشگیری از بیماری	مصاحبه شماره ۷
		مکانیزم بودن ورزش در ارتقاء سلامتی	
	بهبودی اجتماعی	افزایش نشاط اجتماعی	مصاحبه‌های شماره ۱، ۴، ۸، ۳
		افزایش شادابی اجتماعی	
		کاهش معضلات اجتماعی	

مدل نهایی تحقیق با ترکیب کردن لایه ها به شکل ذیل می باشد.

شکل ۱. الگوی اسلامی توسعه پایدار ورزش همگانی ایران

بحث و نتیجه‌گیری

اهمیت و جایگاه فعالیت بدنی و ورزش برای همگان روشن است و با توجه به اهمیت ورزش و فعالیت بدنی، برنامه ریزی برای آن از دغدغه های اصلی دولت ها شده است. توسعه ورزش همگانی و قهرمانی و تعیین اولویت‌های سرمایه‌گذاری در این دو حوزه، به یکی از چالش‌های اساسی دولت‌ها در هزاره سوم تبدیل شده است (سوتیریادو و شیلبری، ۲۰۰۹؛ جسنپرسن^۱، ۲۰۱۵). به زعم بسیاری از اندیشمندان، ورزش همگانی و تفریحی مهم‌ترین بخش ورزش در هر کشور محسوب می‌شود؛ زیرا بسیاری از دولت‌ها حمایت‌های گسترده‌ای از این بخش کرده و برنامه‌ریزی زیادی برای آن انجام می‌دهند (سان، ۲۰۱۳؛ لی و همکاران^۲، ۲۰۱۲) احمدی و همکاران (۱۴۰۴) در طراحی الگوی توسعه اقتصادی ورزش‌های همگانی ایران بر اساس مشارکت ذی‌نفعان، بر لزوم حرکت از مدل یک‌طرفه دولتی به سوی مدل چندمنبعی و مشارکتی تأکید کرده‌اند. لذا پژوهش حاضر با هدف طراحی مدل توسعه اسلامی ورزش همگانی کشور تدوین شده است.

بر اساس یافته‌های تحقیق عوامل انگیزاننده‌ها، حمایت و تشویق دیگران و همگرایی اسلامی به عنوان عوامل علی‌شناسایی شدند. آزادی انتخاب در استفاده از لباس‌های متعارف برای بانوان، تجلیل از ارزش‌های گروهی، احداث باشگاه‌های بیشتر برای زنان و شرکت اعضای خانواده در مسابقات ورزشی به عنوان گویه‌های عوامل علی‌انگیزاننده شناسایی شدند. نتایج همسو با یافته‌های وفایی و همکاران (۱۳۹۷) می‌باشد که کمبود انگیزاننده‌های مشارکت را از شرایط توسعه ورزش همگانی دانسته‌اند. کورتز و همکاران (۲۰۱۷)، نشان دادند که مقوله انگیزشی برای کسب اهداف و لذت و تفریح در فعالیت بدنی آنها مورد تأکید قرار گرفته است که هسو با پژوهش حاضر است.

پژوهش‌های طولی نشان داده‌اند که با تغییر نسل‌ها، انگیزه‌های مشارکت در فعالیت‌های بدنی دستخوش تحول می‌شود و به‌طور میانگین هر دهه، نیاز به بازطراحی برنامه‌های انگیزشی وجود دارد (کورتس و همکاران، ۲۰۱۷؛ گو و همکاران^۳، ۲۰۲۵) عاشقی و همکاران (۱۴۰۴) نیز در مدل خود، عوامل انگیزشی و روان‌شناختی را به عنوان یکی از مؤلفه‌های کلیدی تأثیرگذار بر توسعه ورزش همگانی معرفی کرده‌اند. احساس نیاز به مشارکت و تمایل

¹ Sotiriadou & Shilbury, 2009; Jespersen, 2015

² Sun, 2013; Lee et al., 2012

³ Cortés et al., 2017; Gu et al., 2025

به نمایش فرهنگ خود در فضاها و ورزشی، می‌توانند سوق‌دهنده‌های خوبی برای مشارکت باشند (نورگس^۱، ۲۰۱۱). شاید ورود متخصصان روانشناسی ورزشی در این بخش بتواند کمک شایانی به افزایش مشارکت افراد کند. عوامل انگیزشی نقش مهمی در شروع و ادامه یک رفتار در افراد دارند. از این رو، سیستم پاداش و تشویق از طریق ارائه انواع مختلف پاداش و همچنین تشویق عموم مردم برای مشارکت در ورزش‌های همگانی و نیز آزادی انتخاب در استفاده از لباس‌های متعارف می‌تواند زمینه‌ساز حضور بیشتر افراد در این فعالیت‌ها باشد. همچنین تشویق والدین، دلسرد نکردن فرزندان دختر برای ورزش کردن، حمایت معلمان از مشارکت در ورزش، حمایت همسایگان و نزدیکان، تأیید والدین از ورزش کردن فرزندان دخترشان، حمایت رهبران مذهبی از مشارکت دختران در ورزش، تشویق دوستان همسالان، ترغیب فرزندان دختر، حمایت اعضای جامعه و حمایت بستگان به عنوان گویه‌های عوامل علی حمایت و تشویق دیگران شناسایی شدند. امروزه یکی عواملی که می‌تواند بر توسعه ورزش همگانی اسلامی تأثیر دارد داشتن همراه یا مشوق در شرکت در این گونه فعالیت‌هاست. حمایت تأثیر زیادی در نگرش‌ها و طرز تلقی افراد دارند و روابط آنها را با سایر گروه‌ها تحت تأثیر قرار می‌دهند. نتایج همسو با پژوهش آسیهل^۲ (۲۰۰۵) می‌باشد. الکیانی و همکاران^۳ (۲۰۱۱) نیز در پژوهش خود به نقش کلیدی والدین برای از میان برداشتن موانع حمایتی و نیز ایجاد فرهنگ قوی مبنی بر حمایت از فعالیت بدنی فرزندان و تشویق آنان برای شرکت در برنامه‌های ورزش همگانی اشاره کرده‌اند. آنان سبب شکل‌گیری هنجارها و ارزش‌هایی خاصی را باعث می‌گردند.

حمایت اجتماعی، به ویژه از سوی خانواده و دوستان، یکی از قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های تداوم مشارکت در فعالیت‌های بدنی است (کیسی و همکاران، ۲۰۰۹؛ هامبرت و همکاران^۴، ۲۰۰۶). چودری و چوا^۵ (۲۰۲۵) در مرور نظام‌مند خود نشان دادند که انگیزه‌های معنوی و اجتماعی در کنار انگیزه‌های سلامتی، نقش کلیدی در تداوم مشارکت ورزش همگانی دارند. جوادی‌پور و همکاران (۱۴۰۴) نیز در بررسی عوامل مؤثر بر فرآیند سیاست‌گذاری ورزش همگانی ایران، فرهنگ عمومی و حمایت‌های اجتماعی را از عوامل کلیدی معرفی کرده‌اند.

¹ Norges

² Asihel, S. G

³ El-Gilany, A. H., Badawi, K., El-Khawaga, G., & Awadalla, N

⁴ Casey et al., 2009; Humbert et al., 2006

⁵ Chowdhury, M. T. U. I., & Chua, K. R

نتایج نشان داد عوامل زمینه ای شامل رعایت شاخص های اسلامی ورزش؛ بسترسازی و دسترسی می باشد. بر همین اساس رعایت عدالت، ابزاربودن ورزش و تفریحات؛ حرام بودن تقلب و فریب، عدم ضرر به نفس و جرم و افراط و تفریط و رعایت اصل اعتدال به عنوان گویه های بستر رعایت شاخص های اسلامی ورزش شناسایی شدند. در سنت نبوی، تأکید فراوانی بر حفظ سلامت جسمانی به عنوان پیش شرط انجام تکالیف دینی و روزمره شده است (وابویابو و آخرون، ۲۰۱۵؛ شریف و بنمویزه^۱، ۲۰۲۵). امام محمد باقر (ع) در مورد اهمیت ورزش می فرماید: «صحت و تندرستی بهترین نعمت و هدیه خداوندی است» (نوری، ۱۳۹۸). کشاورز و همکاران (۱۴۰۰) نیز در پژوهش خود نشان دادند که میان مبانی اسلامی و فعالیت جسمانی پیوندی ناگسستگی وجود دارد. از این رو فعالیت های ورزشی می توانند بر اساس رهنمودهای قرآن و سنت موجب بهره مندی فرد از سلامت بدنی گردند. فراهم سازی امکانات و تجهیزات ورزشی مختص بانوان، احداث زمین و سالن ورزشی اختصاصی مخصوص بانوان، استقرار تجهیزات ورزشی مختص معلولین، فراهم کردن نمازخانه در محیط های ورزشی، فراهم کردن محیط های حمایتی صرفاً برای بانوان و تجهیزات و امکانات مناسب به عنوان گویه های عامل بسترسازی شناسایی شدند. نتایج همسو با یافته های ویل (۲۰۰۸) و کاسی و همکاران (۲۰۰۹) می باشد. نقش زیرساخت ها و امکانات در شروع و به خصوص استمرار فعالیت بدنی و ورزش بسیار مهم است چرا که افراد به دلایل مختلف ممکن است تصمیم به پذیرش و شروع فعالیت بدنی و ورزش کنند اما استمرار فعالیت بدنی و ورزش مستلزم وجود زیرساخت ها و امکانات ورزشی مناسب، کافی و در دسترس است. در این راستا، تحقیقات مختلف نقش موجودیت، قابلیت دسترسی، کیفیت و راحتی امکانات و فضاهای ورزشی، حمل و نقل و .. را در افزایش مشارکت افراد در ورزش و فعالیت بدنی و همچنین توسعه ورزش های همگانی تأیید کرده اند. دسترسی به امکانات بهداشتی در محیط های ورزشی، دایر بودن سامانه حمل و نقل در شب و دسترسی آسان محیط های ورزشی نیز به عنوان گویه های عامل دسترسی شناسایی شدند. نتایج همسو با پژوهش پاکرویان (۱۳۹۳) می باشد. با توجه به اهمیت عامل بسترسازی در توسعه ورزش همگانی اسلامی از عناصر مهم و تاثیرگذار در فرآیند مدیریت برای نیل به اهداف هر سازمانی، ساختار و سازماندهی مناسب و نیز وجود بسترهای مناسب برای توسعه می باشد. به طوری که یک جنبه مهم در ارتقای سطح کمی و کیفی توسعه ورزش و حضور و مشارکت

¹ Wabuyabo et al., 2015; Charef & Benmouiza, 2025

بیشتر افراد، وجود بسسترهای ورزشی مناسب و توسعه^۱ یافته همچون تجهیزات و امکانات ویژه برای زنان، فضاها و محیط های ورزشی جداگانه و مطابق با عرف اسلامی و ... است. مشکلات فرهنگی-اجتماعی؛ هژمونی جنسیتی و موانع شناختی نیز به عنوان عوامل مداخله گر شناسایی شدند. بر همین اساس حساسیت های فرهنگی، اعتقادات فرهنگی، نگرش های سنتی والدین، سنت ها و باورهای غلط به عنوان گویه های عوامل و مشکلات فرهنگی اجتماعی شناسایی شدند. موانع فرهنگی-اجتماعی به عنوان مهم ترین بازدارنده های مشارکت در فعالیت های بدنی شناسایی شده اند (پاکرویان، ۲۰۱۴؛ نادریان و ظریف^۱، ۲۰۱۱). لعار و همکاران (۲۰۲۵) در پژوهش خود در پاکستان نشان دادند که موانع فرهنگی-اجتماعی در مقایسه با موانع مذهبی، تأثیر بازدارنده تری بر مشارکت زنان دارند. علی (۲۰۱۱) نیز نتیجه گرفت که متغیرهای اجتماعی-فرهنگی در مقایسه با متغیرهای مذهبی، موانع فعال تری محسوب می شوند و عناصر سدکننده بیشتر مربوط به نگاه جنسیتی جامعه مسلمان نسبت به زنان است. نگرش منفی یا خنثی جامعه در عدم مشارکت می تواند با ایجاد احساس نگرانی و خجالت در فرد، ایجاد مزاحمت، ایجاد دلسردی به دلیل وجود فرهنگ های دارای تفکرات تبعیض جنسیتی، نبود یک الگوی ورزشی موفق و مشوق در جامعه، عدم حمایت رسانه های جمعی از ورزش باعث شود تا فرد از شرکت در فعالیت های ورزشی صرف نظر نماید. پاکرویان (۱۳۹۳) نیز نشان دادند که پنج محور اقتصادی فرهنگی، مذهبی، شخصی، خانواده به عنوان موانع توسعه ورزش همگانی بانوان شناسایی شد و از بین موانع موجود، موانع اجتماعی-فرهنگی مهمترین مانع می باشد. نادریان و ظریف (۱۳۹۰) در تحقیق خود مبنی بر عوامل بازدارنده مشارکت ورزشی نشان داد عوامل فرهنگی اجتماعی بیشترین تأثیر را در عدم مشارکت ورزشی زنان دارد. ریاحی چلوانی (۱۳۹۰) نیز در تحلیل خود مشکلات انگیزشی و نگرشی، مشکلات ساختاری و مدیریتی و مشکلات فرهنگی و اجتماعی را به عنوان چالش ها و موانع موجود در ورزش همگانی برشمرد. لذا ایجاد زمینه های مختلف فرهنگی-اجتماعی که هم فرد را و هم گروه افراد را به مشارکت دعوت می کنند توسط ایجاد مکانیسم های فرهنگی-اجتماعی نظیر ایجاد ارزش جمعی پس از مشارکت و تغییر باور افراد نسبت به این فعالیت ها، سوق دهنده های ارزش آفرین هستند که در پژوهش نورگس (۲۰۱۱) نیز به آن اشاره شده است. مردسالاری جامعه، منابع نابرابر، مربیگری نابرابر؛ عدم حمایت نابرابر؛ عدم حمایت رسانه ها از ورزش بانوان و سابقه طولانی تبعیض علیه زنان نیز به عنوان گویه

¹ Pakroyan, 2014; Nadrian & Zarif, 2011

های عوامل هژمونی جنسیتی شناخته گردید. نتایج نورعلی وند و همکاران (۱۳۹۶) نشان داد که هنجارهای جنسیتی رابطه معناداری با مشارکت ورزشی زنان دارند. موکتاریبیچی (۲۰۱۸) در پژوهش خود به بررسی اسلام، جنسیت و مشارکت ورزشی پرداخت. بیان کرد ورزش تحت سلطه مردانه بوده است و زنان اغلب در مقابل چالش های قابل توجهی قرار می گیرند. والست (۲۰۰۶) در تحقیقی به نقش اعتقادات مذهبی در مشارکت بانوان در فعالیت های ورزشی پرداخت. وی نشان داد که دین اسلام ورزش را نفی نمی کند و همچنین بعضی از زنان مسلمان، ورزش را امری مردانه می دانند و در آن مشارکت نمی کنند و برخی دیگر از زنان مسلمان که هم به مذهب خود و هم به جنبه های کسب سلامت بدن در اسلام توجه دارند، بسیار جدی و علاقمند در ورزش شرکت می کنند. در این راستا از دیدگاه اسدی و شعبانی مقدم (۱۳۹۲) اجتماع و فرهنگ می تواند تأثیر عمیقی بر رفتارهای حرکتی افراد؛ به ویژه در حیطه ورزش و فعالیت های بدنی داشته باشد. نابرابری جنسیتی در ورزش، پدیده ای جهانی است که ریشه در هنجارهای فرهنگی و اجتماعی دارد (مختار بیچی، ۲۰۱۸؛ داگکس و بن^۱، ۲۰۰۶).

والدین و افراد مؤثر در جامعه پذیری، اغلب کودکان را به رفتارهایی تشویق می کنند که مناسب جنسیت آنها تلقی می شود؛ این امر منجر به شکل گیری رفتارهای قالبی و تداوم نابرابری جنسیتی می گردد (آسیهل، ۲۰۰۵؛ الگیلانی و همکاران^۲، ۲۰۱۱). با این حال، از منظر اسلام تفاوتی بین زن و مرد در انجام دستورات دین وجود ندارد و ورزش برای زنان، اگر همراه با رعایت قواعد اسلامی (پوشش کامل، عدم خودنمایی و حفظ شخصیت زنانه) باشد، مغایرتی با اسلام نخواهد داشت (مختار بیچی، ۲۰۱۸؛ خان و همکاران، ۲۰۲۰).

از منظر اسلام تفاوتی بین زن و مرد در انجام دستورات دین وجود ندارد. یعنی اگر تفریح و ورزش برای مرد جایز است، بی شک برای زن نیز این گونه است. ورزش برای زنان، اگر همراه با رعایت برخی قواعد اسلامی مثل پوشش کامل و مناسب، عدم خودنمایی، عدم استفاده از لباس های مردانه بدن نما، و با حفظ شخصیت زنانه باشد، مغایرتی با اسلام نخواهد داشت. در نهایت سوء تفسیر پیرامون فعالیت های بدنی، عدم شناخت اهمیت ورزش در جوامع اسلامی و عدم آگاهی از مزایای ورزشی نیز به عنوان موانع شناختی شناسایی شد.

¹ Mukhtar Bichi, 2018; Dagkas & Benn, 2006

² Asihel, 2005; El-Gilany et al., 2011

ابراهیم و همکاران (۲۰۱۳) در تحقیق خود گزارش کردند افرادی که سطح تحصیلات بالاتری دارند نسبت به افراد با سطح تحصیلات پایینتر موانع کمتری را ادراک می کنند و علت آن را آگاهی و شناخت بیشتر افراد تحصیلکرده نسبت به افراد عادی در مورد مزایای ورزش و فعالیت بدنی و نیز سازگاری بهتر آنها با برنامه های ارتقای سلامتی می دانند. لذا لازم است که در جهت هر چه بیشتر گرایش مردم به ورزش همگانی با الگوی اسلامی موانع های شناختی رفع گردند.

بر اساس نتایج ترویج اقسام و ارزش ورزش؛ آموزش و فرهنگ سازی؛ حمایت مالی؛ تاکید بر نگرش مثبت قرآن به فعالیت های بدنی و تغییر ساختاری و یکپارچه سازی به عنوان راهبردهای توسعه ورزش همگانی اسلامی شناسایی شدند. بر همین اساس زنده کردن اشتیاق به ورزش و روح ورزشکاری، اشاعه ارزش های تربیتی ورزش، رواج ورزش های بومی و محلی و اشاعه ورزش های همگانی به عنوان گویه های راهبرد اقسام و ارزش ورزش شناسایی شدند. نتایج همسو با یافته هامبرت و همکاران (۲۰۰۶) می باشد. با توجه به مشکلات ناشی از بی تحرکی و عدم فعالیت بدنی که بخش از آن ناشی از پیشرفت تکنولوژی است، نگاه به فعالیت بدنی و ارزش ورزش باید به عنوان یک الزام زندگی باشد، در صورتی که در سبک زندگی بیتحرک یا افراد توجهی به ارزش ورزش و فعالیت بدنی ندارند یا نگاه به ورزش صرفاً به عنوان یک عمل تفریحی است. میناوند و همکاران (۱۳۹۴) نیز بیان کردند مطرح کردن ورزش به عنوان یک ارزش یکی از راه های نهادینه کردن ورزش همگانی می باشد. از آنجا که ورزش کردن و داشتن آمادگی جسمانی همواره مورد تأکید اسلام بوده است، ورزش کردن می تواند به عنوان یک ارزش اسلامی مطرح شود. تجلیل و ترویج تصاویر مثبت، روشنگری و اطلاع رسانی پیرامون لزوم مشارکت در ورزش، افزایش دانش افراد در مورد مزایای سلامتی ورزش، ارتقاء سطح آگاهی مردم از اثرات و فواید ورزش، پوشش رسانه ای مثبت و قابل مشاهده و استفاده از تصاویر مثبت به عنوان گویه های راهبرد آموزش و فرهنگ سازی شناسایی شدند. نتایج همسو با یافته های براینهوات و همکاران (۲۰۱۳) و پاکرویان (۱۳۹۳) می باشد. فرهنگ ضعیف ورزش در جامعه و محدودیت های فرهنگی زنان، می تواند بر میزان مشارکت حداکثری افراد جامعه تأثیر منفی داشته باشد. در این راستا، مهدی زاده (۱۳۹۳)، در پژوهش خود گزارش می کند فرهنگ سازی ضعیف در زمینه ورزش همگانی و محدودیت های فرهنگی موجود در زمینه فعالیت بدنی، از مهمترین

موانع مشارکت در فعالیت‌های بدنی افراد شناخته می‌شود. بنابراین، تلاش برای ایجاد فرهنگ ورزش و فعالیت‌بدنی و از بین بردن برخی از نگرش‌های منفی نسبت به مشارکت در این گونه فعالیت‌ها، به ویژه در مورد بانوان، ضروری است. می‌توان با اتخاذ مکانیسم‌های فرهنگی - اجتماعی نظیر آموزش سبک زندگی ورزش محور، ترغیب بانوان جامعه جهت گرایش به سمت ورزش، بالا بردن امنیت شهرها، تقویت و ارتقاء سلامت عمومی و افزایش گرایش جوانان به تفریحات سالم، کاهش محدودیت‌های فرهنگی زنان و نهادینه کردن ورزش در جامعه، زمینه‌های مختلف فرهنگی اجتماعی که باعث افزایش میزان مشارکت افراد به ورزش می‌شود را فراهم کرد. باورها، اعتقادات، ارزش‌ها و هنجارهای افراد جامعه که شکل‌گیری رفتارهای فردی را در پی دارند می‌توانند ورزش و فعالیت بدنی را تشویق یا منع کنند. تحقیقات مختلف نقش عوامل فرهنگی در مشارکت در ورزش و فعالیت بدنی، توسعه ورزش همگانی و نهادینه کردن را تأیید کرده‌اند (هامبرت و همکاران، ۲۰۰۶). سرمایه‌گذاری در ورزش همگانی، ارائه ورزش به شهروندان به صورت رایگان و تأمین منابع مالی به عنوان گویه‌های راهبرد حمایت مالی شناسایی شدند. نتایج همسو با یافته بخشنده و غفرانی (۲۰۱۲) می‌باشد که نشان دادند حمایت مالی ورزشی در بین تیم‌های انتخابی در رسیدن به اهدافشان موثر بوده است. والست و فستینگ (۲۰۰۳) در پژوهش‌های خود نشان داده‌اند که ورزش و تمرینات بدنی، ابزاری ایده‌آل برای مسلمانان جهت تأمین نیازهای جسمانی خود در چارچوب قوانین اسلامی محسوب می‌شود. چارف و بن‌مویزه (۲۰۲۵) در مطالعه اخیر خود با استناد به قرآن و سنت، بر مشروعیت و مطلوبیت فعالیت‌های ورزشی تفریحی در اسلام تأکید کرده‌اند. همچنین ساری و اسبی (۲۰۲۵) در پژوهشی با عنوان «ادغام ارزش‌های اسلامی در تربیت بدنی» نشان دادند که رویکرد مبتنی بر ارزش‌های اسلامی می‌تواند به سلامت جسمانی و معنوی نسل جوان در عصر جهانی شدن کمک کند. سازماندهی ورزش بانوان، ارتقا سهم ورزش در اوقات فراغت جمعیت بانوان، التزام به شعار ورزش برای همه و منعطف بودن قوانین پیرامون ورزش زنان نیز به عنوان گویه‌های راهبرد تغییر ساختار و یکپارچه سازی شناسایی شدند. امروزه ورزش و فعالیت بدنی به عنوان نمودی اجتماعی می‌تواند همگام با تغییر و تحولات تدریجی توسعه یابد. یک جنبه مهم در ارتقای سطح کمی و کیفی توسعه ورزش همگانی وجود امکانات و زیرساخت‌های ورزشی توسعه یافته است. امکانات و تجهیزات ورزشی بر طبق تحقیقات مختلف در افزایش شهروندان به ورزش

همگانی تاثیر دارد. احسانی (۱۳۹۳)، در گزارش خود تأکید کرده است که در توسعه ورزش همگانی مقدم بر سایر اقدامات مختلف، بایستی وحدت سیاستگذاری، تدوین شرح وظایف و تقسیم کار و ایجاد تعاملات مستمر در بین سازمان‌ها و نهادهای حوزه ورزش همگانی در سطح مختلف وجود داشته باشد تا مشارکت افراد جامعه در فعالیتهای بدنی گسترش یابد. جوادی پور (۱۳۹۶)، ساختار ضعیف تشکیلاتی را به عنوان یکی از آسیب‌های موجود در فرآیند سیاست گذاری ورزش همگانی کشور معرفی کرده است که با نتایج تحقیق حاضر همسوست. همچنین در صورت عدم وجود زیرساخت های مناسب تاسیساتی و یکپارچه سازی نمی توان که به توسعه لازم در این زمینه برسد. لذا توجه به ساختن اماکن و سالن هایی مانند سالن استخر، پیست دومیدانی و ارتباط و هماهنگی بین دستگاه های آموزش و پرورش و اداره ورزش و جوانان و حضور بخش های خصوصی می تواند گام موثری در زمینه از بین بردن موانع و افزایش توسعه ورزش همگانی اسلامی شود. در این راستا ویکر و همکاران (۲۰۰۹) نشان دادند ورزش های همگانی در این منطقه از نظر زیرساخت ها در سطح بالایی (بالا تر از شاخص معیار) قرار دارد و زیرساخت ها در این حوزه بر میزان مشارکت افراد، اثرات معنادار و بالایی دارد.

نتایج نشان داد که پیامدهای حاصل از توسعه ورزش همگانی اسلامی شامل پیامدهای اجتماعی، ارتقا سطح سلامتی جامعه و بهزیستی اجتماعی می باشد. تعامل اجتماعی، ایجاد احساسات جمعی و افزایش مشارکت اجتماعی به عنوان پیامدهای اجتماعی شناسایی شدند. پیشگیری از بیماری و مکانیزم بودن ورزش در ارتقاء سلامتی نیز به عنوان پیامدهای ارتقا سطح سلامتی شناسایی گردیدند. در نهایت افزایش نشاط اجتماعی، افزایش شادابی اجتماعی و کاهش معضلات اجتماعی نیز به عنوان پیامدهای بهزیستی اجتماعی می باشد. نتایج همسو با سیف پناهی و همکاران (۱۳۹۰) می باشد. با افزایش آگاهی جامعه در خصوص فواید ورزش کردن و نشان دادن کارکردهای مطلوب آن، افراد جامعه را به اختصاص زمانی برای ورزش کردن متقاعد سازد. بر اساس نظر کارشناسان، مخاطبان باید بدانند که ورزش کردن در پیشگیری، کنترل و درمان بیماری ها مؤثر است. علاوه بر این، ورزش کردن از لحاظ اقتصادی باعث صرفه جویی در هزینه های درمانی نیز می شود. افزایش نشاط اجتماعی، مقابله با انحرافات اجتماعی و معضلات ناشی از بیکاری جوانان، جلوگیری از بروز ناهنجاری هایی چون مصرف الکل، مواد مخدر، دخانیات و پر خاشگری و خشونت نیز از کارکردهای

اجتماعی ورزش است که میبایست افراد جامعه را نسبت به این کارکردها آگاه سازد، تا با متقاعد ساختن آنان، باعث گرایش ایشان به سوی ورزش کردن شود. به طوری که امام محمد باقر (ع) در مورد اهمیت ورزش میفرماید: صحت و تندرستی بهترین نعمت و هدیه خداوندی است و در حقیقت سرمایه گذاری در ورزش به انسان فرصت می دهد تا بتواند مدت زیادی از عمر را با سلامتی زندگی کند و سلامتی در سایه ورزش بدست آورد. (نوری، ۱۳۹۸). نهایتاً در دین اسلام به سلامتی جسم و عواملی که موجب سلامتی فرد می گردند توجه بسیار شده و دستوراتی در این زمینه به مسلمانان داده شده که نمونه آن رعایت موارد بهداشتی، پیشگیری از بروز بیماری، و مانند آن می باشند. بنابراین بدیهی خواهد بود که تربیت بدنی به واسطه این که تضمین کننده سلامت تن و روان و ایجاد تعادل بین این دو است در اسلام جایگاه ویژه ای داشته و جزء ضروریات دین به شمار می رود و پیامدهای بالایی دارد. در نهایت پیشنهاد می شود وزارت خانه ها، فدراسیون ها، هیئت ها، با شناسایی ورزش و تفریحات همگانی جدید و بررسی آن ها با عقاید اسلامی، می توانند تکلیف برخی تفریحات وارد شده در کشور را مشخص کنند و به جامعه ارائه دهند. روحانیون و حوزه های علمیه می توانند با حمایت از ورزش و تفریح و احداث اماکن ورزشی و تفریحی همگانی، ضمن تاکید بر اهمیت ورزش برای مردم، به جذب بیشتر جوانان به اسلام اقدام کنند و همچنین آن ها را پیدا کردن تفریح سالم کمک کنند. با افزایش امکانات ورزشی و در دسترس قرار دادن عمومی آن ها و همچنین تبلیغات مناسب بتوان تا حدودی در جهت زنده کردن اشتیاق به ورزش و روحیه ورزشکاری قدم برداشت و نیز با اعلام اهمیت ورزش و اهداف آن از سوی مراجع و روحانیون، مخاطبان بیشتری را در این باره جذب کرد.

یافته های پژوهش های جدید بین المللی نیز نشان داده است که کشورهای اسلامی موفق مانند مالزی و امارات، با ایجاد زیرساخت های ورزشی ویژه بانوان و توجه به شئون اسلامی توانسته اند نرخ مشارکت ورزشی زنان مسلمان را به طور معناداری افزایش دهند (نورالدین و همکاران، ۲۰۲۴). از سوی دیگر، مطالعه جهانی گاثولد و همکاران (۲۰۲۳) نشان می دهد که نرخ ناکافی فعالیت بدنی در میان نوجوانان دختر در سطح جهان به ۸۵ درصد رسیده است که توجه به الگوهای بومی و مبتنی بر ارزش های دینی را ضروری می کند. همچنین مرور نظام مند چودری و چوا (۲۰۲۵) نشان داد که انگیزه های معنوی و اجتماعی در کنار انگیزه های سلامتی، نقش کلیدی در تداوم مشارکت ورزش همگانی دارند. در سطح ملی، طراحی

الگوی توسعه اقتصادی ورزش‌های همگانی مبتنی بر مشارکت ذی‌نفعان با رویکرد کسب‌وکارهای اجتماعی پایدار (احمدی و همکاران، ۱۴۰۴) نشان‌دهنده توجه روزافزون به جنبه‌های پایدار توسعه ورزش همگانی در ایران است؛ اما هنوز الگویی که به طور مشخص بر ارزش‌های اسلامی استوار باشد، تدوین نشده است لذا پژوهش حاضر با واکاوی عمیق دیدگاه‌های خبرگان و تطبیق آن با نصوص دینی، نشان داد که الگوی اسلامی توسعه پایدار ورزش همگانی باید بر محور «تکلیف‌محوری» به جای «لذت‌محوری» استوار باشد. در این الگو، سلامت بدن به عنوان امانت الهی و ورزش به عنوان مقدمه واجب برای انجام تکالیف معرفی می‌گردد. این رویکرد نه تنها با ارزش‌های جامعه ایران همخوانی دارد، بلکه می‌تواند الگویی برای سایر کشورهای اسلامی باشد.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که هیچگونه تعارض منافی ندارند.

سپاسگزاری

از همه حامیان مادی و معنوی پژوهش حاضر که در انجام این پروژه تیم تحقیق را یاری نمودند صمیمانه تقدیر و تشکر می‌شود.

ORCID

Mahdi Goudarzi

<https://orcid.org/0000-0003-3465-526X>

Leyla Dolatabadi Farahani

<https://orcid.org/0009-0008-8938-7796>

Ali Fahimi Nejjhad

<https://orcid.org/0009-0005-7902-0104>

Sayed Mostafa Tayebi Sani

<https://orcid.org/0009-0006-5325-7397>

References

- Ahmadi, H., Amirtash, A. M., Bagherian Farahabadi, M., & Naqshbandi, S. S. (2025). Designing an economic development model for sport for all in the Islamic Republic of Iran based on stakeholder participation with a sustainable social enterprise approach. *Journal of Sports Business University*. Advance online publication.
- Ali, T. N. (2011). The influence of religious and socio-cultural variables on the participation of female university students in leisure activities. *Middle-East Journal of Scientific Research*, *8*(1), 77–84.
- Amara, M. (2013). Sport, Islam, and Muslims in Europe: In between or on the margin? *Religions*, *4*(4), 644–656.
- Amara, M., & Henry, I. P. (2010). Sport, Muslim identities and cultures in the UK, an emerging policy issue: Case studies of Leicester and Birmingham. *European Sport Management Quarterly*, *10*(4), 419–443.
- Asefi, A. A., Khabiri, M., Asadi Dastjardi, H., & Gudarzi, M. (2024). Designing a policy making model in Iran's sport with the approach of sport for all development. *Journal of Public Administration*, *16*(1), 52–79.
- Asheghi, B., Hematinezhad, M., Ramezaninejhad, R., & MalekAkhlagh, E. (2025). Presenting the development model of public sports with a strategic alliance approach in accordance with the general policies of the sixth development plan. *Quarterly Journal of the Macro and Strategic Policies*, *13*(49), 257–286.
- Asihel, S. G. (2005). *Perceptions of constraints to recreational sports participation: A case study of the University of the Western Cape (UWC) undergraduate female students* (Master's thesis). University of the Western Cape, South Africa.
- Bargharajahromi, M., Moshkelgosha, E., & Shahvali Kohshouri, J. (2025). Sports coalitions and game theory: The scale of competitiveness of the main players in the development of sport for all in Iran. *Sport Management Journal*, *17*(2), 51–73.
- Brinthaup, T. M., Kang, M., & Anshel, M. H. (2013). Changes in exercise commitment following a values-based wellness program. *Journal of Sport Behavior*, *36*(1), 3–22.
- Broom, D. R., et al. (2021). Physical inactivity and non-communicable disease burden in low- and middle-income countries. *The Lancet Global Health*, *9*(6), e761–e776.
- Cain, R. A., & Carolina, C. N. (2007). *Institutionalizing organizational values in the Cary Fire Department* (Applied research project). National Fire Academy.

- Casey, M. M., Eime, R. M., Payne, W. R., & Harvey, J. T. (2009). Using a socioecological approach to examine participation in sport and physical activity among rural adolescent girls. *Qualitative Health Research*, *19*(7), 881–893.
- Charef, I., & Benmouiza, K. (2025). The repute of recreational sports activity in Islam: Implications from the Holy Qur'an and the Sunnah of the Prophet. *Journal of Science and Knowledge Horizons*, *5*(2), 175–188.
- Chowdhury, M. T. U. I., & Chua, K. R. (2025). Trends and future directions in leisure sports participation: A systematic review of health, motivation, and social engagement. *Korean Journal of Sport Science*, *36*(1), 45–68.
- Cortés, A. S., Correa-Díaz, A. M., Benjumea-Arias, M. L., Valencia-Arias, A., & Bran-Piedrahita, L. (2017). Motivational factors and effects associated with physical-sport practice in undergraduate students. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, *237*, 811–815.
- Dagkas, S., & Benn, T. (2006). Young Muslim women's experiences of Islam and physical education in Greece and Britain: A comparative study. *Sport, Education and Society*, *11*(1), 21–38.
- Ehsani, M., Saffari, M., Amiri, M., & Kozechian, H. (2016). Designing the model of sport for all in Iran. *Sport Management Studies*, *6*(27), 87–108.
- El-Gilany, A. H., Badawi, K., El-Khawaga, G., & Awadalla, N. (2011). Physical activity profile of students in Mansoura University, Egypt. *Eastern Mediterranean Health Journal*, *17*(8), 694–702.
- Etemadifar, M., et al. (2023). Physical inactivity and its association with chronic diseases in Iran: A population-based study. *Iranian Journal of Public Health*, *52*(4), 789–798.
- Farooq, S., & Parker, A. (2009). Sport, Physical Education, and Islam: Muslim independent schooling and the social construction of masculinities. *Sociology of Sport Journal*, *26*(2), 277–295.
- Ghous, I., & Shehu, F. (2025). Exploring the Islamic ethical framework for athletes: Its significance, development, and justification. *Journal of Islam in Asia*, *22*(1), 254–274.
- Griffin, T. R., & Al-Arian, A. (2026). Sport in the Arab World: An introduction. *The International Journal of the History of Sport*, 1–3.
- Gu, Y., et al. (2025). A systematic review and meta-analysis of motivational climate and youth sport outcomes: Examining a hierarchical effects model. *Frontiers in Psychology*, *16*, 1716745.
- Guthold, R., Stevens, G. A., Riley, L. M., & Bull, F. C. (2023). Global trends in insufficient physical activity among adolescents: A pooled

analysis of 298 population-based surveys with 1.6 million participants. *The Lancet Child & Adolescent Health*, *7*(1), 23–35.

- Haghali, E., Naghshbandi, S., Hozhabrnia, Z., & Shetabboushehri, N. (2026). Structural analysis of factors affecting the future state of sport for all in Iran. *Journal of Sport Management and Development*, *15*(1), 121–142.
- Hasanah, E. W., Ernada, S. E. Z., & Eriyanti, L. D. (2025). The impact of Saudi Arabia's Vision 2030 implementation on women's rights in sports. In *Proceedings of the International Conference of Gender and Feminism 2025* (pp. 128–136). Universitas Jember, Indonesia.
- Humbert, M. L., Chad, K. E., Spink, K. S., Muhajarine, N., Anderson, K. D., Bruner, M. W., et al. (2006). Factors that influence physical activity participation among high- and low-SES youth. *Qualitative Health Research*, *16*(4), 467–483.
- Hussain, A., & Khan, M. (2025). Barriers to female participation in physical activity in Pakistan: A feminist sport theory perspective. *Journal of Sport and Social Issues*, *49*(2), 112–130.
- Ibrahim, S., Karim, A. N., Oon, L. N., & Ngah, W. Z. (2013). Perceived physical activity barriers related to body weight status and sociodemographic factors among Malaysian men in Klang Valley. *BMC Public Health*, *13*, 275.
- Javadipour, M., Ali, M., & Hakimzadeh, R. (2014). Designing Iran sport for all model. *American Journal of Sports Science*, *2*(3), 56–64.
- Javadipour, M., Atghia, N., Rahbari, S., & Taefi, H. (2025). Reviewing the effective factors on the process of policy-making of sport for all in Iran. *Journal of Sport Management and Development*, *14*(1), 1–18.
- Jespersen, E. (2015). Sport for all frail bodies. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, *28*(1), 74–85.
- Kari, J. (2018). *Lifelong physical activity and long-term labor market outcomes* (Doctoral dissertation). University of Jyväskylä, Finland.
- Khan, W., Ali, A., Khan, S., & Yazdani, N. (2020). Islamic perspective regarding the promotion of health and participation in sports activities. *Journal of Islamic Thought and Civilization*, *10*(1), 152–168.
- Laar, R. A., Liu, R., & Zhang, Q. (2025). Barriers to female participation in physical activity in Pakistan: A feminist sport theory perspective. *International Journal of Women's Health*, *17*, 2715–2727.
- Lee, H., Cardinal, B. J., & Onsiri, S. (2012). Psychosocial mediators of the association between acculturation and leisure-time physical activity among Korean Americans [Abstract No. 2057]. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, *44*(Suppl. 5), S349.

- Min, J., et al. (2024). A systematic review of physical activity and health outcomes in low- and middle-income countries. *American Journal of Preventive Medicine*, *66*(3), 550–562.
- Mohajer, A., & Hosseini, S. H. (2024). Policy implications of physical inactivity in Iran: A qualitative study. *Journal of Health Policy and Management*, *9*(2), 87–101.
- Mohseni Sikaroodi, R., Sorkhabi, H. H., Nami, M. H., & Abedini, A. (2014). The relationship between leisure time participation in sport activities, and the quality of life and welfare in the middle-aged in the city of Tonekabon. *Applied Mathematics in Engineering, Management and Technology*, *2*(3), 124–133.
- Moradi, A., et al. (2023). The association of self-rated health with physical activity and demographic factors: A study in primary care from Northwest of Iran. *BMC Primary Care*, *24*(1), 45–58.
- Mukhtar Bichi, S. (2018). Islam, Muslim women and sport participation. In *2nd National Conference, Faculty of Education, Ekiti State University*, 22–25 May 2018.
- Nejadghaderi, S. A., Ahmadi, N., Rashidi, M. M., et al. (2022). Physical activity pattern in Iran: Findings from STEPS 2021. *Frontiers in Public Health*, *10*, 1036219.
- Norges, I. (2011). *Joy of sport for all. Sport Policy Document 2011–2015* (Vol. 3, pp. 1–68). Oslo: Norwegian Sports Confederation.
- Park, J. H., et al. (2023). Global physical inactivity trends and public health policies: A 20-year systematic review. *Journal of Exercise Science & Fitness*, *21*(1), 1–12.
- Parliament Research Center of the Islamic Council of Iran. (2024). *Legal report on efficient and targeted incentives for the development of public sports in the Islamic Republic of Iran*. Tehran: Parliament Research Center.
- Roccliffe, P., Adamakis, M., O'Keeffe, B. T., et al. (2023). The impact of typical school provision of physical education, physical activity and sports on adolescent mental health and wellbeing: A systematic literature review. *Adolescent Research Review*, *8*(2), 339–364.
- Sadeghi, B., Gholipour, R., et al. (2024). Designing a policy-making model in Iran's sport with the approach of developing public sports. *Journal of Public Administration*, *16*(1), 52–79.
- Sari, M., & Asbi, A. (2025). Integration of Islamic values in physical education: Building a generation with physical and spiritual health in the global era. *Journal of Insis*, *1*(1), 1–15.

- Sheikh Yousefi, R. (2024). A model for the application of modern technologies in the development of public sports in Iran. *Sport Management Studies*. Advance online publication.
- Sotiriadou, K., & Shilbury, D. (2009). Australian elite athlete development: An organisational perspective. *Sport Management Review*, *12*(3), 137–148.
- Sun, G. (2013). Study on introduction of leisure sports into physical education in universities. *Asian Social Science*, *9*(10), 122–126.
- Taghipour, Z., Ramezanijad, R., & Goharrostami, H. R. (2025). Designing the conceptual framework of capacity building for development of sport for all in Iran. *Journal of Sport Management and Development*, *14*(4), 69–86.
- Wabuyabo, I. K., Wamukoya, E. K., & Bulinda, H. M. (2015). Influence of Islam on gender participation in sports among Muslim students in Kenyan universities. *Journal of Physical Education and Sport Management*, *6*(9), 82–89.
- Walseth, K., & Fasting, K. (2003). Islam's view on physical activity and sport: Egyptian women interpreting Islam. *International Review for the Sociology of Sport*, *38*(1), 45–60.
- Will, A. J. (2008). *The institutionalization of knowledge management in an engineering organization* (Collaboratory for Research on Global Projects).
- Williams, J., et al. (2018). Intramural sports' participation produce self-efficacy in hospitality leaders. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, *34*, 41–47.
- World Health Organization. (2024). *Global status report on physical activity 2024*. Geneva: World Health Organization.

